

## Utolsó pad

### Templomépítések Magyarországon (2.)

2007. április 14. (30. oldal)

#### Fáy Zoltán

Kevés olyan jelensége van az emberi társadalomnak, amelynek annyi kifürkészhetetlen vonása volna, mint a vallásos hitnek. Ha a történelmi egyházak mai helyzetét szeretnénk értékelni, nagy körültekintés indokolt. Segítséget ugyan nyújthatnak a statisztikák, a szociológiai elemzések, a nemzetközi összehasonlítások és a történelmi analógiák is, de hogy e támpontokkal jól értjük-e meg a mai magyar társadalom vallásosságának állapotát és főként a lehetséges tendenciákat, legalábbis kérdéses.

A magyar lakosság 12,6 százaléka nem tartja magát egyházhoz tartozónak a 2001-es népszámlálási adatok szerint, és a korábbi felmérések figyelembevételével úgy tűnik, növekszik a felekezeten kívüliek aránya. Ráadásul a fiatalok között nagyobb az egyházhoz nem tartozók aránya, mint az idősebbeknél. Bár a társadalom háromnegyede valamelyik történelmi keresztény egyházhoz tartozónak vallja magát, egyre nő azoknak az aránya, akiknél ez a kötelék már elszakadt. A magyar társadalom 51,9 százalékát kitevő római katolikusok átlagos életkora 41,69 év, a reformátusoké 42,49, míg a magukat felekezethez nem tartozónak vallóké mindössze 28,85.

Történelmi szempontból Magyarországon az ötvenes években még meglehetősen erős „egyházias vallásgyakorlás” a hatvanas években kezdett visszaszorulni, és a hetvenes évek második felében volt mélyponton. Ettől kezdve a kilencvenes évek elejéig, lényegében a rendszerváltásig emelkedett a vallásgyakorlók száma, azóta azonban stagnál. Ezt a folyamatot számtalan külső tényező befolyásolja az életformaváltástól kezdve a tömegtájékoztatási eszközök által sugallt viselkedésmintákig. De igen jelentős hatással lehet az a politikai változás is, amely a kommunizmus bukása után megteremtette a szabad vallásgyakorlás feltételeit az oktatásban és a szociális gondoskodás lehetőségeiben is.

Egyházi téren az 1990-es változás talán abban mutatkozik meg a leglátványosabban, hogy a vallási közösségek szabadon építhetnek templomokat. A rendelkezésre álló adatok szerint – a korábbi évtizedekhez képest – gyakran és sok helyütt éltek is e lehetőséggel. Ha azonban az 1950 óta bekövetkezett településszerkezet-módosulásokat tekintjük, a templom nélkül épített nagy, szocialista iparvidékeken még mindig nem a legjobb a helyzet. Amikor a bebörtönzött Mindszenty bíboros Püspökszentlászlóra szállították, az őt kísérő rendőr ezredes elhencegett a szocialista építés remekeivel. Sztálinvárosban a hatalmas vívmányokkal akarta elkápráztatni a magyar egyház vezetőjét. A vasmű termelékenysége mellett felhívta a figyelmet a fényes üzletházakra, éttermekre, szállodákra, mozikra. Mindszenty keserűen írta emlékirataiban: 35 000 keresztény magyar lakosnak nem építettek egyetlen templomot sem, nem engedélyeztek istentiszteletet egészen 1956. december 30-ig!

A templom nélkül épült lakótelepek lelkipásztori ellátása és a kereszténységtől számtalan eszközzel elfordított emberek evangelizálása talán a legnagyobb és legnehezebb feladat. Jól látszik ez Békásmegyeren is, ahol a közelmúltban épülhetett csak református templom. Az építkezés nehézségeiről és a lakótelepen lakók közösséggé formálásáról Sípos Aba Álmos református lelkipástorral beszélgettünk.

Másfél éve került a lakótelepre a nagytiszteletű úr, és – ahogyan szerényen mondja – már kész helyzetbe érkezett: megvolt a gyülekezet, és felépült a templom. A gyülekezet összegyűjtése és az építkezés javarészt Buday Péter lelkipásztor és néhai Jobbágy Kálmán presbiter érdeme volt. Történetileg az óbudai református gyülekezet volt a legrégebbi, ennek leszármazottja lett a csillaghegyi, ebből vált ki a lakótelep megépülése és benépesülése után a békásmegyeri gyülekezet. Persze az önállósodásig hosszú időnek kellett eltelnie: évtizedeken keresztül a Deák Zoltán csillaghegyi lelkipásztor mellett beosztott lelkészként szolgáló Buday Péter feladata volt a békásmegyeriekkel való munka. De a csillaghegyi presbitérium tagjai is érzékelték a problémát, az itt élők lelki ellátásának nehézségeit. Nagy áldozatokat hoztak, imádkoztak érte, hogy megalakulhasson az önálló békásmegyeri gyülekezet.

Kezdetben hitvalló és áldozatkész keresztyének panellakásaiban gyűltek össze, bibliaórákat tartottak, majd ezekből a bibliakörökből nőtt ki a békásmegyeri gyülekezet. Amikor már a nagyszámú hívő ellátása ilyen módon nem volt lehetséges, nagyobb, alkalmasabb helyiséget kerestek Békásmegyeren. A templom megépülését megelőző időszakban a közösségi ház kultúrtermét kapták meg vasárnaponként. Innen jött a gyülekezet az új templomba.

A békásmegyeri református templom – minden nehézség ellenére – gyorsan megépült. Hangos ellenzők persze voltak, nagy tüntetést is szerveztek, hogy megakadályozzák a templom elkészültét. Hivatalosan persze nem a templom ellen volt kifogásuk, hanem azzal érveltek, hogy elveszik a lakosság zöld területét. Sokat jelentett a közösség számára – mondja Sípos Aba Álmos –, hogy Tarlós István polgármester és az általa vezetett képviselő-testület kiállt a templomépítés mellett. Sokat segített hivatali idejében Csire János és Nyíri Csaba alpolgármester is.

Hosszú ideig be sem kerítették a templomot a tiltakozások hatására, hogy bárki használhassa a zöld területet. De amikor a hétfégi randalírozók szemtelése miatt már tarthatatlan lett ez az állapot,

megépült a kerítés. A kapu azonban szinte mindig nyitva áll, egyedül a nyári gyerektábor idejére zárják be, nehogy elveszzen valaki az apróságok közül.

Persze akinek nem volt ínyére az új templom terve, az a működésével sem mindig elégedett. Mint sok más templomnál, itt is volt probléma a harangozással. Néhány helyi lakosnak nem tetszett sem a vasárnapi harangszó, sem a déli harangozás.

– Nem hiszem, hogy Magyarországon külön magyarítani kellene, miért harangozunk délben – mondja a lelkipásztor. – De még abból is problémát csináltak néhányan, hogy a templomra kitettük a nemzeti színű lobogót. Mintha ez nem volna magától értetődő. Végül azonban megnyugodtak a kedélyek, s a környéken élő emberek nap mint nap láthatják, szükség van a templomra, nagy az élet, nagy a forgalom a parókia környékén.

Pedig ez utóbbi még el sem készült teljesen. A református lelkészeknek fontosabb volt Isten házának elkészítése, mint a maguk hajlékának felépítése. A szép és egyszerűségében elegáns templom mellett lakhatóan bár, de még vakolatlanul áll a lelkészlakás. Talán a közeljövőben ez az építkezés is befejeződhet.

Igazi csapatmunka volt a templom építése. A lelkipásztor és a presbiterek megnézték sok régi és új templomot, hogy ötleteket merítsenek, végül a tapasztalatok alapján Békefi György mérnök, a közösség gondnoka tervekét készítette. Később többen társultak hozzá, majd Gyertyános Zoltán irodája segítségével készültek el a templom és a parókia végleges tervei.

– Református templomot tervezni aránylag egyszerű dolognak tűnhet – véli a lelkipásztor –, hiszen nincsen cicoma, kép, szobor. Templomunk mégsem puritán, a berendezés fából készült, és bizony borsos ára volt, de a jövőnek épült, hogy több nemzedéket is ki tudjon szolgálni.

Egy új templom építése súlyos terheket jelent, és a lakótelepen élők anyagi helyzete többnyire korlátozott. A pénz java részét pályázatokon nyerték, de természetesen a gyülekezetnek is voltak adakozási akciói. Támogatást kaptak németországi testvérgyülekezetektől is, ruhaadományt küldtek, amelyet a békásmegyeri hívek jótékonyági vásáron értékesítettek. És természetesen segítették az építkezést a gyülekezet egyházi felettes szervei is.

Amikor a közösség megerősödött, és megszületett a gondolat, hogy templom épüljön, az önkormányzat ajánlotta fel az új templom helyéül azt a mesterséges dombot, amelybe a panelépítkezés maradványait hordták össze, majd az egészet beborították termőfölddel. Statikailag ez nehéz feladatot jelentett, az új templomnak mély alapot nem lehetett építeni, mert a föld alatt hatalmas betonpaneldarabok fekszenek. A sok tervezgetés és készülődés után, 1999 decemberében történt meg az alapkövetétel, és bár a gyülekezetnek nem volt túl nagy reménye, hogy az építkezés gyorsan befejeződik, 2000-ben a karácsonyi istentiszteletet már az új helyen tartották.

Igaz, padok még nem voltak, mégis úgy döntöttek, itt fognak ünnepelni.

Praktikus és kényelmes a templom épülete. A nagy istentiszteleti hely tágas és ünnepélyes. A templom belső berendezését is Gyertyános Zoltán tervezte. A teakonyha és az irodák bútorzatát Molnár Ottó gyülekezeti tag készítette el nagy odafigyeléssel. Legutoljára a padosok készültek el, a gyülekezet anyagi lehetőségeinek függvényében: 2005-ben került be az utolsó pad. Addig a közösség tagjai székeken ülhettek, amelyeket ajándékba kaptak. Amikor kiderült, hogy már nem lesz szükségük a közösségi ház vasárnapi használatára, az intézmény vezetője búcsúzóul azt mondta: mindenki fogja meg a székét, és vigye magával az új templomba.

A nagy istentiszteleti helyiség mellett a templomban kapott helyet a kisebb gyülekezeti terem, ahol szűkebb körű összejöveteleket, bibliaórákat tartanak. Még egy kis konyha is van az épületben. A templomot központi fűtés tartja melegen, persze csak csínján, hiszen a gázáremelés súlyos gondokat jelent: gyülekezetek nem igényelhetnek gázártámogatást. A templomot kívül-belül körbesétálva az építészeti megoldásokon túl óhatatlanul a gyülekezetépítésre terelődik a szó.

– A közösség építésének és gyarapodásának jót tett az új templom – mondja Sípos Aba Álmos. – A közházban sem voltak kevesen, de a lakótelepen sokakra hatott az elkötelezett emberek tenni akarása. Valami megmozdult, és meglett a bizonyágtétel eredménye. A telepen élő csaknem 40 000 ember közül mind a mai napig sokan térnek be kíváncsiságból, és többen „itt ragadnak”. Szoktam is mondani, örülök, ha tele van a templom, de annak jobban örülök, ha ismerős arcokat látok, vagyis ha minél többen válnak a gyülekezet tagjává. Sokan jönnek ide esküvőt tartani Budapest távolabbi vidékeiről, mert megtetszik nekik a templom. Igyekszünk megszólítani őket, de bajban is vagyunk, hiszen azokkal, akik a város másik feléről érkeznek hozzánk egy esküvőre, később nem találkozzunk. Persze van jegyesoktatás, és próbáljuk segíteni a párokat. Nagyon sokan jelentkeznek házasságkötésre olyanok is, akik már évek óta együtt élnek. Az együttéléstről nekik nem sok újat tudunk mondani, de a keresztyén életről igen, hiszen általában nem sok tapasztalatuk van e téren. Ez nem csak lakótelepi sajátság.

Sípos Aba Álmos fiatal kora ellenére már sokfelé szolgált az országban, a Dunántúlon, Dél-Magyarországon, Budapesten, és úgy látja, kortünetről van szó. S hogy hogyan lehet megszólítani a sokszor reményvesztett embereket, akik maguktól nem találják meg az utat a templom felé? Nos, ez a legnagyobb kihívás.

– Részben még ismerkedem a lakótelepi élet sajátjaival – magyarázza a lelkipásztor. – Jó dolog, hogy már létező bázisra építhetek, él a közösség, és fölépült a templom, ahová eljöhettek az emberek. A panelbe ismeretlenként bekopogni lehetetlen, az itt lakók kissé bizalmatlanok, gyanakvók, és sokszor még a szomszédok sem ismerik egymást.

A lelkipásztornak meggyőződése, hogy gyülekezetet építeni ma a legjobban úgy lehet, ha a már együvé tartozókat bátorítja, életük mikroközösségében próbálják meg továbbadni a hitüket.

– Épp a tegnapi bibliaórán mondta el egy aszszony – meséli Sípos Aba Álmos –, hogy szomszédja révén került a gyülekezetbe: amikor özvegyiségre jutott, ő tanácsolta, jöjjön el hozzánk. Így lett a

közösség értékes és aktív tagjává. A legjobb gyülekezetépítő módszer, ha a hívek hozzák el ismerőseiket.

Persze a gyülekezeti élet fontos eleme az iskolai hitoktatás is. Békásmegyeren működik egyházi általános iskola, a Mustármag.

– Sajnos nagy érvágás, hogy az állam állandóan lebegteti a hittanárok munkabérének kérdését, soha nem tudjuk, megérkezik-e időben a fizetés – panaszolja a lelkipásztor. – A gyülekezet anyagilag nem tudja vállalni a hitoktatókat. Ráadásul a hittanári fizetés olyan alacsony, hogy abból megélni amúgy sem lehet. A hittanárok kénytelenek másodállást vállalni, így már nem élhetnek százszázalékosan a hivatásuknak. Ugyanakkor egyetlen lelkipásztor nem tud minden feladatot ellátni, hiszen ha valamilyen halaszthatatlan dolog, temetés, esküvő vagy bármi más közbejön, elmarad a hittanóra. Minden nehézség ellenére azonban a békásmgyeri református közösség virágzik. A gyülekezetben minden generáció képviselteti magát. Legtöbben persze – mint másutt is – az 50–60 év közöttiek vannak, és ők a legaktívabbak. Sípos Aba Álmos arra buzdítja a híveket, hogy családjukkal együtt jöjjenek el. Az istentiszteletek alatt három gyerekcsoportot foglalkoztatnak, a nagyobbak az istentisztelet elején bent vannak, és csak a prédikáció előtt válnak külön, hogy a kisebb teremben életkoruknak megfelelően tolmácsolják nekik a tanítást. Arra törekednek, hogy a kisgyerektől a nagymamáig mindenki megtalálja a helyét.

Ezt a célt segíti a körültekintően tervezett, ügyesen tagolt, elegáns új templom is, amely a lakótelepi monotóniában már a pusztá létével is jel. Talán számszerűen, a telep összlakosságához képest még nem nagy a református közösség lélekszáma, de az évtizedekkel ezelőtt kibomlott csíra most láthatóan is szárba szökken, és nehéz lenne megjósolni, hogy milyen eredménye lesz a lelkipásztor és a gyülekezet fáradozásainak. Száz év múlva talán már látni fogják a statisztikusok és a vallásszociológusok, mi köszönhető azoknak a lelkes embereknek, akik az ezredfordulón sokféle nehézséggel dacolva elhatározták, új templomot építenek.

Folytatjuk

---

Kiadja a Nemzet Lap és Könyvkiadó Kft. © 2001